

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НОВИХ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ЗОН В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент IV курсу 12-482 групи
Спеціальності 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Ложкін Максим Євгенович

Керівниця: к.ю.н., доцентка Волкович О.Ю.
Рецензентка: Петренко Н.О.,
доцентка кафедри професійних та
спеціальних дисциплін
Херсонського факультету ОДУВС,
кандидат юридичних наук,
адвокатеса

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні	3
1.1. Наукові підходи щодо принципів, завдань, функцій публічної інвестиційної діяльності в Україні.....	8
1.2. Правовий механізм публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні.....	16
РОЗДІЛ 2. Правовий аналіз інвестиційної діяльності та особливості розбудови публічного регулювання в формуванні спеціальних вільних економічних зонах України	25
2.1. Особливості публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні через глобалізаційні перетворення у спеціальних вільних економічних зонах України.....	25
2.2. Правова природа інвестиційних договорів у сфері вільних економічних зон.....	30
РОЗДІЛ 3. Шляхи удосконалення та перспективи розвитку вільних економічних зон в контексті інвестиційної діяльності в Україні	35
3.1. Вплив глобалізаційних процесів на інвестиційну діяльність.....	35
3.2. Перспектива побудови моделі інвестиційного потенціалу вільних економічних зон	38
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність теми. Економіка України перебуває в складній економічній ситуації, яка зберегла тенденції до погіршення внаслідок провадження агресивної політики Російської Федерації, окупації Криму і військових операцій на сході України. Питання створення сприятливих умов розвитку бізнес-клімату в Україні залишається одним з найактуальніших. Обсяг залучених з початку 2015 року прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України з 1 липня 2015 р. становив 42851,3 млн.дол. США (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) та в розрахунку на одну особу населення – 1000,5 дол. [1].

Щоб побудувати економічно потужну державу, доцільно впровадити важливі, серйозні механізми для нормального функціонування господарської діяльності в контексті реального захисту суб'єктів підприємництва та відновлення потужної інвестиційної політики. Так, саме «боротьба за нову країну має багато складників, і серед них – рішення, які потрібно прийняти у військовій, дипломатичній, суспільно-політичній, соціально-економічній та гуманітарній сферах, що мають зміцнити внутрішнє та зовнішнє становище України. Необхідно доводити до кінця розпочаті реформи, знімати штучні бюрократичні та політичні бар'єри, що стримують використання значних внутрішніх ресурсів. На це мають бути спрямовані зусилля Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування» [1, с. 7]. «У листопаді 2015 р. віце-прем'єр України В.А. Кириленко доручив Мінекономрозвитку України розпочати роботу в напрямку адаптації цілей сталого розвитку до нинішніх умов розвитку держави. Представництво ООН в Україні здійснило

підтримку двох напрямів роботи: адаптація цілей сталого розвитку для України і розроблення проекту Стратегії розвитку України на період 2030 р. [36]. Так основним вектором цієї Стратегії стала ідея запровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні є важливою складовою системи управління економікою та інструментом реалізації інвестиційної політики держави. Головною метою є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України. Також державне управління інвестиційною діяльністю можна визначити як підзаконну, юридично-владну виконавчу та розпорядчу діяльність відповідних органів виконавчої влади зі здійснення покладених на них функцій управління, необхідних у процесі управління економічним розвитком країни. Інвестиційна діяльність як у державі, так і в її регіонах є одним з основних напрямків розширення та відтворення основних фондів і виробничих потужностей господарства на базі науково-технічного процесу, що уможливорює регулювання розвитку економіки, істотне підвищення її ефективності, а також на цій основі вирішення соціальних проблем (будівництво житла, об'єктів в інвестиційній сфері України та її регіонів є недостатність фінансових ресурсів і незначні можливості їх залучення.

Питання публічного регулювання інвестиційних відносин, процесів та ефективність інвестицій досліджували економісти, юристи, практики та ін. науковці, як: А. Сміт, Дж. Бейлі, М. Міллер, Ж. Моссен, Дж. Маршалл, В. Александров, О. Василик, Р.Й. Левицький, Б. Губський, О. Кузьмін, П. Кухта, А. Мороз, В. Опарін, А. Пересада, Н. Краснокутська, І. Луніна, І. Лютий, Е. Терещенко, В. Ходаківська та багато інших.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно

визначається показниками економічного і соціального розвитку України, республіканськими та регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканськими і місцевими бюджетами, передбаченими в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності. При цьому передбачено на законодавчому рівні, створення сприятливих умов для реалізації цих сфер (соціального забезпечення, технічне і технологічне виробництво, створення нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадження відкриттів, винаходів, в агропромисловому комплексі, у виробництві будівельних матеріалів, галузі освіти, охорони здоров'я, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища та ін. Центральною проблемою на державному, місцевому рівні залишається слабе законодавче регулювання інвестиційної діяльності для нерезидентів, а також недовіра іноземних інвесторів до правового механізму держави щодо захисту власного інвестиційного капіталу. «Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій (за їхній рахунок освоєно 59,0% капіталовкладень). Через нерідко непродуману фінансову політику в регіонах практично втрачено кошти приватних та інституційних інвесторів: ні домогосподарство, ні вітчизняні, ні іноземні інвестори-юридичні особи не поспішають вкладати свої кошти в реальну економіку» [3, с.308].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема кваліфікаційної роботи повністю виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри публічного та міжнародного права і правоохоронної діяльності Херсонського державного університету на тему: «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин у соціально-економічній, адміністративно-політичній сферах та правоохоронній діяльності» (номер державної реєстрації 0117U001733). Тема кваліфікаційної

роботи затверджена Вченою радою Херсонського державного університету (Наказ №430-Д від 06.04.2021 р.)

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження актуальних питань щодо правових засад розвитку вільних економічних зон в інвестиційній привабливості України.

Для реалізації зазначеної мети передбачено вивчення **завдання:**

- проаналізувати поняття, значення, мету публічної інвестиційної діяльності в Україні;
- вивчити наукові підходи щодо правової природи інвестиційних договорів у сфері вільних економічних зон;
- дослідити особливості публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні через глобалізаційні перетворення у спеціальних вільних економічних зонах України
- вивчити правове становище окремих державних органів при здійсненні інвестиційної політики;
- прослідкувати динаміку підвищення інвестиційного потенціалу в Україні;
- виокремити певні специфічні риси розвитку механізму публічної інвестиційної діяльності.

Об'єктом дослідження є вивчення суспільних відносин щодо правових засад розвитку вільних економічних зон в інвестиційній привабливості України.

Предмет дослідження охоплює правові засади розвитку вільних економічних зон в інвестиційній привабливості України.

При написанні кваліфікаційної роботи використано певні законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України (Господарський кодекс України, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про державно-приватне партнерство», «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» та ін.), Постанови Кабінету

Міністрів України, укази Президента України та відповідні матеріали фінансових інститутів, підзаконні акти міністерств, відомств, статистичні матеріали Державної служби статистики України, окремі положення Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки.

Методи дослідження. У процесі наукового дослідження та реалізації вищезазначених завдань використано системно-логічний метод пізнання, аналізу і синтезу, індукції, дедукції; метод порівняльного аналізу; застосовано загальнонауковий та аналітичний методи, що забезпечило ґрунтовно вивчення публічної інвестиційної діяльності, інвестиційних процесів у національній економіці, правового становища суб'єктів інвестування, так і різних інститутів загальнодержавного і місцевого рівнів. Теоретичну, методологічну та інформаційну основу наукового дослідження становлять праці щодо теоретичного осмислення інвестиційного потенціалу вільних економічних зон на публічному рівні; правове становище окремих державних органів при здійсненні інвестиційної політики; системи інвестиційного забезпечення розвитку національної економіки, аналітичні та статистичні матеріали, які відображають суть інвестиційного клімату; дослідження проблем залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у сферу виробництва в галузі національної економіки.

Структура роботи обумовлена актуальністю теми, метою і завданням дослідження та певним баченням автора до розкриття сучасних проблем теми, складається з плану, вступу, трьох розділів, шести підрозділів, чітко сформованих висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1. Наукові підходи щодо принципів, завдань, функцій публічної інвестиційної діяльності в Україні

Слушно зазначає у своїй роботі Р. Качур, що «як вважають зарубіжні та вітчизняні вчені і практики, одним із головних чинників економічного розвитку є інвестиції. Ці інвестиції повинні поєднуватись потужними інвестиційними процесами, упровадженням високоефективного і високопродуктивного обладнання, технологічним оновленням та глобальною реструктуризацією виробництв, особливо виробництв, зокрема, виробництв пріоритетних галузей економіки і стратегічного призначення з метою підвищення його ефективності й конкурентоздатності» [4, с.3]. Значимість інвестування не обмежуються його застосуванням тільки для інвесторів. Воно має велике значення для самого управлінського персоналу, тому що концентровано виражає стратегію успіху, точно визначає цілі, що направлені для отримання доходу або іншого соціального корисного ефекту.

Різноманітність наукового обґрунтування терміну інвестиції можна пояснити великою зацікавленістю різних сфер діяльності, широкий кут зору на цю проблематику. Так економісти під терміном «інвестиції» у макроекономіці розуміють «частку ВВП, яка не споживається в поточному періоді й забезпечує приріст капіталу в економіці. У розширеному трактуванні вони розглядаються як довгострокові вкладення капіталу у власній країні або за кордоном у підприємства різних галузей, підприємницькі проекти, соціально – економічні програми, інноваційні

проекти. У мікроекономіці інвестиції трактуються як процес створення нового капіталу (засобів виробництва і людського капіталу)» [5].

На думку Т. Дорошенка «інвестиції – усі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу). І саме за цією метою потрібно відрізнити інвестиції від інших вкладень коштів» [6, с.114].

Відповідно до ст.1 Закону «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. чітко закріплено, що «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [7]. Так, зокрема, сучасній економічній теорії категорія «інвестиції» (від лат. слова «invest.» - вкладати) становить процес вкладення капіталу з метою наступного його збільшення. Американські економісти У. Фішер та Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі розглядають інвестиції «як витрати на створення нових потужностей з виробництва машин, фінансування житлового, промислового, сільськогосподарського будівництва, а також товарних запасів» [8]. Автор Мочерний С.В. надає визначення, яке не містить інформацію про мету процесу інвестування [9, с.15], також Омелянович Л.О не інформує про досить чітке визначення об'єктів вкладення інвестиційних ресурсів [10, с.11].

В науковій економічній літературі можна зустріти чотири групи трактувань поняття «інвестиції» на мікрорівні: 1) інвестиції, які визначаються через платежі; 2) інвестиції, які визначаються через майно; 3) комбінаторне поняття інвестицій; 4) диспозиційне поняття інвестування. При характеристиці поняття «інвестиції», яке визначається через майно, висхідним пунктом виступає баланс підприємства. Згідно з цим визначенням інвестиції розглядаються як процес перетворення капіталу (переважно грошового) в предмети майна в складі активів підприємства, в тому числі в

цінні папери. За таким підходом до визначення інвестицій «випадають» вкладення ресурсів фізичних осіб (домашні господарства), в тому числі і в цінні папери» [11, с.28].

Так, досить розширеним за змістом є трактування інвестування на думку Харчук В.А. «це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави, спрямованих на реалізацію інвестиційних програм з метою отримання доходу або прибутку» [12, с.115-117]. Бачення інвестиційної діяльності Момот Т.В. «це комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають кошти (у матеріальній, фінансовій, або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку» [13, с.228]. Так, Спільник І. вважає, що «інвестиційна діяльність – це цілеспрямовано здійснюваним процесом пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) і забезпечення її реалізації» [12].

Науковець Томашевська А.М вважає, що інвестиційна діяльність «це економічні відносини, які складаються між фізичними, юридичними особами, державою та іноземними державами, як на короткостроковий період, так і довгостроковий з приводу мобілізації інвестиційних ресурсів і їх трансформації в інвестиційні вкладення з метою приросту інвестованого капіталу у формі доходу і збільшення капіталізованої вартості підприємства

За даними Державної служби статистики України, у 2017 році в економіку України іноземними інвесторами із 76 країн світу вкладено 3130,3 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) [13]. Зокрема, провідними сферами економічної діяльності за обсягом освоєння капітальних інвестицій у 2018 році залишаються: промисловість – 33%; переробна промисловість – 25%; фінансова та страхова діяльність – 11%; інформація та телекомунікації – 6%; металургійне виробництво,

виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування – 5 %; професійна, наукова та технічна діяльність – 6% [13].

Відповідно до ст.11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» закріплено цілі державного регулювання інвестиційної діяльності. Так, «державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності» [6]. При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища і здоров'я. Ці напрямки є найбільш оптимальними для ефективної побудови системи державного управління інвестиційною діяльністю, а також досягнення поставлених цілей, прискорювати темпи економічного зростання та досягти вигідних результатів як для держави, так і для інвестора.

Державною підтримкою інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання виступає приклад щодо державної фінансової підтримки підприємства так звана санація підприємства [15, с.47]. Так, у разі збиткової діяльності підприємств держава, якщо визнає продукцію цих підприємств суспільно необхідною, може надавати їм дотації чи інші пільги. Приймаючи таке рішення, виконавча влада виходить з принципу фінансової підтримки

передусім життєздатних виробничих структур, підприємств та організацій, які вже адаптувалися до нових реалій економічного життя. Так, зокрема у п.2 ст. 211 Господарського кодексу України «власники майна державного (комунального) або приватного підприємства, засновники (учасники) суб'єкта підприємництва, що виявився неплатоспроможним боржником, кредитори та інші особи в межах заходів щодо запобігання банкрутству вказаного суб'єкта можуть подати йому фінансову допомогу в розмірі, достатньому для погашення його зобов'язань перед кредиторами, включаючи зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), та відновлення платоспроможності цього суб'єкта (досудова санація)»[16].

Закладено Верховною Радою України у Закон України «Про державний бюджет на 2020» «доходи Державного бюджету - 1.095.580.446,2 тис. грн, у тому числі: загального фонду — у сумі 975.170.869 тис. грн, спеціального фонду — у сумі 120.409.577,2 тис. Грн. Зокрема, видатки Держбюджету - 1.182.010.356,6 тис. грн, у тому числі: загального фонду — 1.052.678.829,4 тис. грн, спеціального фонду — 129.331.527,2 тис. грн. Мінімальна заробітна плата: у місячному розмірі: з 1 січня — 4723 гривні (тобто на 550 грн більша ніж у 2019 році - 4173 грн). [17].

Відповідно Закон України «Про державний бюджет на 2021» у ст.1 Закону «доходи Державного бюджету України у сумі 1.084.034.307,3 тис. гривень, у тому числі доходи загального фонду Державного бюджету України - у сумі 959.854.312,4 тис. гривень та доходи спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 124.179.994,9 тис. гривень; видатки Державного бюджету України у сумі 1.320.152.623,2 тис. гривень, у тому числі видатки загального фонду Державного бюджету України - у сумі 1.183.857.335,7 тис. гривень та видатки спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 136.295.287,5 тис. гривень; повернення кредитів до Державного бюджету України у сумі 8.585.108,9 тис. гривень, у тому числі

повернення кредитів до загального фонду Державного бюджету України - у сумі 8.045.945,7 тис. гривень та повернення кредитів до спеціального фонду Державного бюджету України - у сумі 539.163,2 тис. гривень [18].

Основна мета інвестиційної діяльності – підвищення цінності підприємства, яке принесе вигоду його власникам у вигляді зростання дивідендів, або підвищення ціни акцій [12, с.230]. Дивіденд у тлумачному словнику – частина прибутку акціонерних товариств, який щорічно розподіляється між акціонерами за акціями [19, с.296].

Досягнення мети інвестиційної діяльності можливо забезпечити реалізацією основних функцій управління інвестиційної діяльності. Планування як функція управління передбачає здійснення такого виду управлінської діяльності, який був би спрямований на визначення перспектив на майбутнього стану діяльності підприємства за допомогою реалізації інвестицій. Організування як функція менеджменту та вид управлінської діяльності передбачає процес створення структури управління інвестиційною діяльністю у загальній структурі управління. Мотивування передбачає спонукання усіх працівників до ефективної діяльності з метою досягнення цілей організації. Правильна мотивація спонукає працівників до об'єднання зусиль, чіткого розподілу обов'язків, активізації творчого потенціалу, що сприятиме досягненню поставлених цілей. Контролювання передбачає діяльність, спрямовану на забезпечення процесу, за допомогою визначення ефективності управлінських рішень, а також здійснення необхідних коректив у процесі виконання. Мета контролю - сприяти відповідності фактичних результатів запланованим цілям.

На сьогодні інвестиційна діяльність в Україні регламентується понад сотні нормативних актів. Безпосередньо у Конституції України гарантується державний захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання та рівність усіх суб'єктів права власності перед законом (ст.13), право власності

на землю громадян та юридичних осіб (ст.14), відшкодування державою матеріальної та моральної шкоди, завдана фізичним та юридичним особам актами і діями, що визначені неконституційними (ст.152) [20]. Крім того Основний Закон закріплює право громадян (в т.ч. іноземних) володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, обмеження конфіскації та експропріації майна (ст.40) та право громадян на підприємницьку діяльність.

Як передбачено Законом «Про режим іноземного інвестування» [21], Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» [22] до іноземних інвесторів в Україні застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто іноземним інвестором надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами.

Постанова КМУ «Деякі питання організації діяльності ради вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади» [23] затвердило Типове положення про раду вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади. Основними завданнями ради є:

- створення сприятливих умов для залучення і ефективного використання вітчизняних та іноземних інвестицій з метою розвитку вітчизняних галузей економіки, регіону;
- сприяння інвестиційній діяльності у відповідних галузях економіки, регіоні та виходу вітчизняних суб'єктів господарювання на міжнародний ринок товарів, капіталів, послуг;
- поглиблення взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарської діяльності у сфері інвестиційної діяльності;
- участь у формуванні привабливого інвестиційного іміджу держави, відповідних галузей економіки, регіону [23].

- Відповідно до ст.14 Податкового кодексу України міститься термін інвестиції, під якими розуміють «господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно» [24]. У п.12.1.81 закріплено, що інвестиції поділяються на: капітальні, фінансові (прямі, портфельні), реінвестиції. У п.14.1.81¹ ПКУ передбачено термін «інвестиційний прибуток - це дохід у вигляді позитивної різниці між доходом, отриманим платником податку від проведення операцій з цінними паперами з урахуванням курсової різниці, деривативами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, та витратами на придбання таких інвестиційних активів» [25].

Політика державного регулювання інвестиційної діяльності повинна базуватись на провідних завданнях інвестиційної діяльності, зокрема:

- по- перше, динамічний і стійкий розвиток національної економіки;
- по-друге, розширення виробництв, що забезпечують випуск продукції на експорт та імпортозамінної продукції;
- по-третє, забезпечення випуску якісної і конкурентоспроможної продукції та товарів і надання послуг;
- по-четверте, запровадження енергоощадних технологій;
- по-п'яте, забезпечення охорони навколишнього середовища [26, с.50].

Узагальнюючи надані визначення інвестиційної діяльності варто виокремити наступні особливості потенціал інвестиційної діяльності – отримання прибутку; інвестиційний процес, як правило, пов'язаний з перетворенням частини нагромадженого капіталу в альтернативні види активів суб'єктів господарювання; у процесі здійснення інвестицій використовуються різноманітні інвестиційні ресурси, які характеризуються попитом, пропозицією та ціною; цілеспрямований характер вкладання

капіталу в будь-які матеріальні і нематеріальні об'єкти; наявність терміну вкладення капіталу; вкладення здійснюється особами, які називаються інвесторами, і керуються своєю індивідуальною метою, не завжди пов'язаною з безпосереднім отриманням прибутку; наявність ознаки ризиковості інвестиційної діяльності.

1.2. Правовий механізм публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Під час розбудови незалежної держави Україна взяла курс на розвиток ринкової економіки, де передбачено розвиток підприємництва, захист суб'єктів господарювання, сприятливого клімату на інвестиційної діяльності. Для цього треба переглянути докорінно процес публічного управління економічного потенціалу країни, децентралізації влади. «Метою місцевого економічного розвитку (МЕР) є розбудова економічного потенціалу місцевості для покращення її економічного майбутнього та якості життя для всіх. Це процес, в межах якого публічні, ділові та неурядові партнери працюють спільно задля створення кращих умов для економічного зростання та створення робочих місць» [26, с.10]. Нашій державі було запропоновано впровадити курс Стратегічного розвитку, а саме Стратегії сталого розвитку на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року. Цей Проект Стратегії сталого розвитку України на період 20130 року був обговорений з червня до грудня 2016 року на регіональних та національних консультаціях, в яких взяли участь представники органів державної влади та місцевого самоврядування всіх областей України, депутати різних рівнів, науковців та освітян, представники

інститутів громадянського суспільства, професійних об'єднань, бізнесу, засобів масової інформації, експерти міжнародних організацій.

Перехід до сталого розвитку – це процес зміни ціннісних орієнтацій багатьох людей. Визначеними міжнародними фундаментальними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. Національні цілі сталого розвитку базуються на політичних, економічних, соціальних, моральних і культурних цінностях, властивих українському суспільству. Вони визначають спрямованість стратегії на турботу про спільне багатство та захист національних інтересів України [26, с.6].

«Стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає:

- 1) подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах;
- 2) трансформацію економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»;
- 3) побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями;
- 4) забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства;
- 5) повну зайнятість населення;
- 6) високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я; підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь;

7) децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів;

збереження національних культурних цінностей і традицій» [26, с.7].

«Економічна глобалізація – це сукупність складних процесів, що зумовлюють розширення обсягу та форм міжнародних господарських зв'язків, забезпечуючи вищий рівень взаємодії, взаємозв'язків та взаємозалежності у міжнародному вимірі. Глобалізація стимулює розвиток всесвітніх комунікаційних систем, мобільності, внаслідок чого географічне розташування регіону менше впливає на його бізнес-активність та привабливість для інвесторів, вона також сприяє активізації руху капіталу на рівні окремих територій та позиціонуванню регіонів як окремих суб'єктів конкурентної боротьби» [26, с.10].

Науковець І. Вінніченко виділяє загальні (розроблення інвестиційної стратегії підприємства, організаційних структур, забезпечення інвестиційної діяльності, сприяння забезпечення інвестиційної діяльності, сприяння забезпеченню обґрунтування альтернативних варіантів інвестиційних рішень, аналіз, планування, контроль за реалізацією управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності) та специфічні (управління інвестиціями та формування інвестиційних ресурсів) функції управління інвестиційною діяльністю підприємства. Окремо він наголошує на важливості включення до загальних функцій забезпечення інформаційних систем, оскільки її завдання – це стратегічна орієнтація на прийняття відповідних інвестиційних рішень і на поточне управління, а також використання сучасних методів аналізу інвестиційної діяльності, які дають змогу виявити резерви її зростання» [27, с.10-12].

У сучасній науковій літературі поняття «державне регулювання» не має однозначного визначення, разом з тим багато вчених описують його

різноманітні форми та методи. Так, в енциклопедії державного регулювання визначає як сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. Воно включає закони, формальні та неформальні розпорядження і допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями самоврядування, яким держава делегувала регуляторні повноваження [28].

На думку Миргородського Д. «держане регулювання економіки– це процес управлінського впливу держави на стан окремих сегментів ринку (реального ринку, грошового ринку, ринку праці, зовнішньоекономічного сегмента) за рахунок зміни мікро- і макроекономічних параметрів з метою досягнення збалансованого зростання (економічного зростання при повній зайнятості всіх факторів) економічної системи. Отже, державне регулювання – це система заходів держави задля забезпечення виконання усіх своїх функцій» [29, с.94]. Існують ще інші визначення, зокрема Михасюк І. під «державним регулюванням розуміє комплекс заходів держави, спрямованих на скерування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади й управління цілей» [30, с.8]. За визначенням Р. Склярова поняття «державне регулювання економіки» розуміє наступне: 1) систему – об'єктом регулювання є ринкова економіка. Позасистемним утворенням – суб'єктом регулювання є держава. 2)ринкова економіка функціонує автоматично без участі держави. 3) державне регулювання здійснюється одночасно у відношенні до тривалості функціонування ринкової економіки через внесення змін до законодавства (етимологія слова «регулювання» підтверджує саме нормативний характер регулювання будь-якої сфери діяльності суспільства. 4) зміни до законодавства передбачають введення у законодавчу базу нових норм зміну вже існуючих, що майже спричинили виникнення нових приватних економічних інститутів обов'язків у ринковій економіці. 5) за ринок вступу в

дію нових (змінених) норм та/або економічних інститутів чи зав'язків, що виникли після їх вступу в дію, ринкова економіка проваджує функціонувати автономно, однак за новим принципом роботи, що автоматично забезпечує її розвиток у рамках і напрямі, що корисні державі. б) державне регулювання економіки ліквідує причину недосконалості роботи ринкової економіки, її внутрішній дефект, який може бути пов'язаний з інституціями, адміністративними або іншими особливостями діяльності господарських суб'єктів у рамках ринкової економіки [31, с.58].

Відповідно до ст. 10 Господарського кодексу міститься понятійний апарату щодо види економічної політики. Зокрема, щодо визначення інвестиційної політики, «що спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним» [16].

У ст. 11 Господарського кодексу закріплено, що «основними формами державного планування господарської діяльності є Державна програма економічного та соціального розвитку України, Державний бюджет України, а також інші державні програми з питань економічного і соціального розвитку, порядок розробки, завдання та реалізація яких визначаються законом про державні програми» [16]. Зокрема, у с.12 ГКУ відображено засоби державного регулювання господарської діяльності, до яких слід віднести: державне замовлення, ліцензування, патентування і квотування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [16].

Основним державним джерелом фінансування інвестиційних проектів є кошти Державного бюджету України та кошти місцевих бюджетів у вигляді державних капітальних вкладень – капітальних видатків (надання кредитів з державного бюджету), що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів державної власності, очікуваний термін корисної експлуатації яких перевищує один рік.

На загальнодержавному рівні реалізація інвестиційних проектів фінансування за рахунок коштів, отриманих до спеціального фонду Державного бюджету України.

Зокрема, «на місцевому рівні капітальні видатки здійснюються із так званого бюджету розвитку і спрямовуються на: • соціально-економічний розвиток регіонів; • виконання інвестиційних проектів; • будівництво, капітальний ремонт і реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; • будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; • будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; • збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; • будівництво та розвиток мережі метрополітенів; • придбання вагонів для комунального електротранспорту; • розвиток дорожнього господарства; • придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; • комп'ютеризацію та інформатизацію загальноосвітніх навчальних закладів; • природоохоронні заходи; інші заходи, пов'язані з розширенням відтворенням» [32, с.99]. Регулювання інвестиційної здійснюється у формі проведення державної експертизи інвестиційних проектів. Доцільно зауважити, що дана експертиза передбачена обов'язково тільки при реалізації інвестиційного проекту де надається державна підтримка. Контроль з боку держави за здійснення іноземних інвестицій здійснюється у формі отримання статистичних звітності від підприємств з іноземними інвестиціями про

здійснення іноземних іноземних інвестицій відповідно до законодавства, що передбачено у ст.15 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [21].

Законодавець обіцяє у нормативному акті щодо режиму іноземного інвестування наступні правові гарантії. Зокрема, якщо будуть певні умови нестабільності в державному механізмі, і «якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції або законами України, які надають державні гарантії, будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в розділі II цього Закону або в законах України, які надають державні гарантії, то протягом 10 років з дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, передбачені цим Законом або іншими законами України, які надають такі державні гарантії. Державні гарантії захисту іноземних інвестицій, пов'язані із застосуванням «зеленого» тарифу, застосовуються на весь строк дії «зеленого» тарифу (ст.8) [21].

Яскравим прикладом щодо Стратегії Сталого розвитку «є сприяти децентралізації енергозабезпечення для всіх шляхом створення умов для автономного енерго-виробництва, зокрема на основі відновлюваних джерел енергії. До 2020 року зменшити рівень енергетичної залежності країни від зовнішніх поставок палива на 30% шляхом розвитку власного виробництва та диверсифікації постачання первинних енергетичних ресурсів. До 2030 року збільшити частку енергії, вироблену з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії України до 17,1%. Переорієнтувати субсидування виробництва та використання викопного палива на підтримку програм, спрямованих на вироблення енергії з відновлюваних джерел енергії (сонце, вітер, вода тощо), та програм енергозбереження та енергоефективності» [26, с.14].

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає комплекс заходів з визначення інвестиційної мети, пільгових умов інвестування за окремими його напрямками, управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням з боку інвесторів та учасників інвестиційної діяльності.

Створення пільгових умов інвестування забезпечення у найбільш важливих суспільних напрямках, які визначаються в законодавчих актах. Сьогодні – це соціальна сфера, технічне та технологічне переозброєння виробництва, створення нових робочих місць для соціально незахищених громадян, впровадження відкриттів і винаходів, агропромисловий комплекс, програми ліквідації Чорнобильської аварії, виробництво будівельних матеріалів, освіта, культура, охорона навколишнього середовища і здоров'я [33, с.96]

Відповідно до ст.10 передбачено компенсації і відшкодування збитків іноземним інвестором. «Іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України» [21].

Як вже згадувалось вище, на загальнодержавному рівні реалізація інвестиційних проектів фінансування за рахунок коштів, отриманих до спеціального фонду Державного бюджету України.

Закон України «Про державні місцеві адміністрації» відповідно до п.6 ст. 18 місцеві державні адміністрація здійснює встановленому порядку регулювання інвестиційної діяльності [33]. Так, на місцевому рівні капітальні видатки здійснюються із так званого бюджетного розвитку і спрямовуються на: соціально–економічного розвитку регіонів; виконання інвестиційних

проектів; будівництво, капітальний ремонт і реконструкція об'єктів соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів; будівництво і придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць України та заповідників; будівництво та розвиток мережі метрополітенів; придбання вагонів для комунального електротранспорту; розвиток дорожнього транспорту; придбання шкільних автобусів та автомобільної швидкої медичної допомоги; комп'ютеризація та інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів; природоохоронні заходи, інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням [32, с.199].

Таким чином, доцільно зазначити, що цілями державного регулювання економічного є економічного зростання, справедливий розподіл доходів, повна зайнятість, соціально-економічна ефективність, стабільність цін, збалансованість платоспроможного і торгового балансу. Державне регулювання економіки повинно здійснюватися з дотриманням таких принципів: системний вплив на розвиток соціально-економічного процесів з урахуванням тісних взаємозв'язків ринку капіталів, фінансів, товарів, праці на базі формування необхідних економічних регуляторів і нормативів, методичної бази; ефективне управління підприємствами державного сектора економіки; суворі відповідальність органів державної влади за отримані результати від регулювання економіки. Зокрема місцева влада, у процесі створення умов для економічного розвитку на території своєї громади, виступає у трьох ролях – постачальника послуг, регулятора і каталізатора. Це оптимальне співвідношення цих ролей сприяє створенню конкурентних переваг території, залученню вітчизняних та іноземних інвесторів [33, с.156].

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ПУБЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ФОРМУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

2.1. Особливості публічного регулювання інвестиційної діяльності в Україні через глобалізаційні перетворення у спеціальних вільних економічних зонах України

Глобалізація дає величезні можливості, зумовлені різноманітністю світового простору, об'єднанням ресурсів і новим витком міжнародного співробітництва, вона стимулює суспільства здійснювати модернізаційні процеси з метою підвищення якості життя як окремих громадян, так і усього людства. Глобалізаційні процеси впливають на характер економічних модернізацій, що пов'язано з одержанням інформації про стан ринків, зміни цін, появу продуктів, соціальні проблеми, наукові досягнення тощо, а також з можливостями різного роду комунікацій учасників економічних процесів. Слід також враховувати, що виникли можливості залучення різного роду ресурсів, у тому числі і фінансових, з міжнародного простору. Таким чином, глобалізація розширює можливості і змінює характер економічної діяльності та реалізації її результатів [40, с.5-6].

Ринкові відносини докорінно змінюють інвестиційну політику держави з метою посилення її впливу на інвестиційний процес за допомогою ринкових регуляторів. Головним об'єктом регулювання виступають інвестиції. Вони є базою для застосування інших вартісних категорій – грошей, фінансів, кредиту, прибутку, цін, які відображають відтворення основного капіталу [41, с.31-32].

Регулювання інвестиційної діяльності здійснюється у межах інвестиційної політики держави. Інвестиційна політика – це комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Механізм регулювання інвестиційної діяльності включає моделі, форми, методи, інструменти, а також інституціонально-правові структури організації інвестиційної діяльності [38, с.94].

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується параметрами, які показують ступінь надійності функціонування глобальних систем, що сформувалися наприкінці ХХ ст. йдеться про надійний захист глобальних інформаційних мереж Інтернету від інформаційних електронних вірусів, що охоплюють усю світову систему інформації. Наприклад, один вірус, як показала практика, здатен за дуже короткий час завдати величезних матеріальних збитків світовим користувачам Інтернету, щодня продовжують з'являтися десятки вірусів [39, с.26].

Сучасні моделі соціально-економічного зростання також мають бути доповнені науково обґрунтованою теорією опору внутрішнього і зовнішнього середовища. Йдеться не про копіювання існуючих технічних моделей визначення опору, а про розробку теорії, яка дасть змогу уникнути найбільшого недоліку в державному управлінні – суб'єктивізму, розробляти програми соціально-економічного розвитку суспільства, які будуть враховувати властивості різних систем і формувати з урахуванням цих властивостей інструменти, механізми, достатні для подолання негативного опору або формування позитивного (життєздатність середовища), використання його ресурсів для досягнення спільної мети суспільства [39, с.94-104].

Важливим аспектом проблеми підвищення ефективності діяльності є більш раціональне спрямування і використання коштів, виділених на

розширене відтворення основного капіталу, своєчасне і повне забезпечення грошовими ресурсами затрат з освоєння нової техніки і впровадження нових досягнень науково-технічного прогресу, виявлення організаційно-технічних та економічних заходів з підвищення ефективності використання основних активів підприємств. Фінансовою основою відтворення основного капіталу в умовах ринкових відносин стають інвестиції. Ринкові відносини докорінно змінюють інвестиційну політику держави з метою посилення її впливу на інвестиційний процес за допомогою ринкових регуляторів. Вони є базою для застосування інших вартісних категорій – грошей, фінансів, кредиту, прибутку, цін, які відображають відтворення основного капіталу [42, с.30-31].

Сучасна економічна наука використовує широкий спектр підходів для дослідження управлінських процесів, що забезпечують функціонування інвестиційної складової економічної системи. Система володіє визначеними властивостями, зокрема цілісністю, впорядкованістю, мінливістю, стабільністю, рухливістю тощо. Згідно з теорією Л. фон Берталанфі «по спеціальне наукове дослідження різних типів систем, закорномірностей їх існування, функціонування та розвитку», можна виділити шість основних структурних елементів «інвестиційної політики»:

- сутність – система державних заходів непрямого (ринкового) та прямого (адміністративного) впливу на поведінку суб'єктів господарювання;
- параметри – система національних рахунків;
- суб'єкти – держава та її інститути, недержавні суб'єкти;
- цілі – стабільність, економічне зростання;
- механізм – фінансова політика;

напрями – кон'юктурна, структурна, регіональна, соціальна тощо [11, с.520].

Так, у сучасній економічній літературі, присвяченій фінансовим аспектам функціонування економіки, інвестиції є однією з найбільш часто використовуваних категорій як на макро, так мікрорівні. При цьому, як правило, це поняття склад трактувати досить по-різному і суперечливо. Так, в одні із перших перекладних монографій з ринкової економіки ЕДж. Долона і Д.Е. Лінде, інвестиції на макрорівні визначено як збільшення обсягу капіталу, який функціонує в економічній системі. Французький економіст П. Массе вважає, що найбільш узагальненим є визначення інвестиції, якому можна надати факт вкладення капіталу: «інвестування є актом отримання задоволення у майбутньому від поточних інвестиційних бла» [42, с.32]. водночас І.О. Бланк оцінює інвестиції як кошти, майнові та інтелектуальні цінності держави, юридичних та фізичних осіб, що справляються на створення нових підприємств, реконструкцію й технічне переоснащення діючих, придбання нерухомості, акцій, інших цінних паперів із метою одержання прибутку [38, с.33].

Завдання, передбачені державною інвестиційною політикою, мають спиратися на комплекс заходів, які здатні забезпечити їх вирішення. Заходи це способи застосування відповідних інструментів, за допомогою яких держава спрямовує поведінку економічних агентів на вирішення завдань щодо інвестиційного розвитку. тому ефективність спрямованих заходів залежить від того, якою мірою вони здатні корелювати із завданням, передбаченими інвестиційною політикою держави. Завдання інвестиційної політики передбачено наступні: забезпечення високих темпів економічного розвитку; забезпечення максимізації чистого прибутку; забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків за необхідного рівня дохідності інвестицій; пошук та реалізація шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм та проектів; підтримання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності; забезпечення

оптимальної ліквідації інвестицій можливостей швидкого реінвестування капіталу; забезпечення формування необхідних обсягів та оптимальної структури інвестиційних ресурсів з урахуванням довготермінової перспективи [11, с.522-523].

Відповідно до ст. 401 Господарського кодексу України закріплено, що спеціальні (вільні) економічні зони створюються з метою залучення інвестицій та ефективного їх використання, активізації спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності з метою збільшення експорту товарів, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції і послуг, впровадження нових технологій, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних, матеріальних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України [17].

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає комплексні заходи з визначення інвестиційної мети, пільгових умов інвестування за окремими його напрямками, управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль зв її здійсненням з боку інвесторів та учасників інвестиційної діяльності.

Також у ст. 402 ГКУ визначено, що територія і статус спеціальних (вільних) економічних зон, в тому числі строк, на який вона створюється, визначається окремим законом для кожної окремої спеціальні (вільні) економічні зони [17].

Саме створення пільгових умов інвестиційної діяльності забезпечується у найбільш важливих суспільних напрямків, які визначаються в законодавчих актах. Сьогодні – це соціальна сфера, технічне та технологічне переозброєння виробництва, створення нових робочих місць для соціально незахищених громадян, впровадження відкриттів і винаходів, агропромисловий комплекс, програми ліквідації наслідків Чорнобильської

аварії, виробництво будівельних матеріалів, освіта, культура, охорона навколишнього середовища і здоров'я [40, с.96].

2.2. Правова природа інвестиційних договорів у сфері вільних економічних зон

Україна розробила свою стратегію щодо створення вільних економічних зон, виходячи із її географічного, геополітичного, економічного становища і мети, якої вона прагне досягти за допомогою ВЕЗ. Так, держава потребує ініціативних дій у різних галузях діяльності суспільства, корінні перетворення вимагають саме запровадженням реформ щодо публічної влади та місцевої влади, і це торкається стрімких кроків щодо побудови політичного, економічного секторів. У підтвердження цього слушно зауважує академік І. Лукінов «помилково розраховувати на те, що якісне оновлення всього економічного організму відбуватиметься само собою, без активного державного впливу і глибокої господарської трансформації на принципах справжнього підприємництва, використання стимулюючих факторів ринкової кон'юнктури, застосування новітніх технологій і жорсткого менеджменту [43, с.7].

Потенціал в інвестиційних правовідносинах носить безпосередній характер, так відповідно до тлумачення «потенціал (від лат. «potentia» - можливості, наявні сили, запаси, засоби, які можуть бути використані) –це енергетична характеристика певної точки будь-якого силового поля. Потенційно можливий - той, який існує в потенції, який існує в потенції. Потенційна енергія - енергія тіл, яка залежить лише від взаємного розміщення. Потенціал не притаманний природним ресурсам, які можуть перетворитися в потенціал тільки у процесі застосування державного управління, програмних, соціальних, законодавчо-нормативних ресурсів.

Потенціал характеризує нову властивість, якої не було в окремих ресурсах. Потенціал інвестиційний – структурована властивість інвестиційного середовища, синергетичний результат якого може бути більшим або меншим від суми вхідних інвестиційних ресурсів» [39, с.267].

Ці напрямки є комплексними, оскільки глава держави ще у 2002 році у своєму Посланні до Верховної ради України щодо Європейського Вибору наголосив, що «потрібні суттєві зміни в механізмі трансформаційних процесів, їх системне оновлення – тобто осмислений перехід до інституційних моделі ринкових перетворень, поєднаних з елементами ефективного державного регулювання» [44]. Також слід зазначити, що інвестиції як категорія фінансового права передбачає виділення коштів з Державного бюджету України, причому ефект від інвестування законодавство і наука переважно класифікують на економічний та соціальний. Перший полягає у досягненні певних економічних показників, а другий – відповідно, соціальних.

Під час виконання публічно-значущих завдань важливо прагнути до досягнення балансу інтересів особи, суспільства і держави. Так, основоположною метою регулювання інвестиційної діяльності державою є збалансованість інтересів суспільства, держави та приватних інтересів. Способи для її досягнення можуть бути економічними, політичними, правовими [45, с. 21].

Тлумачення поняття «соціального ефекту в інвестиційній діяльності» викликає не однозначне бачення у науковців. Так, на думку Т.В. Дорошенка таке визначення суперечить сутності інвестиції як економічної категорії, і зазначає, що інвестиційна діяльність, як будь яка економічна діяльність, підкоряється економічним законам, згідно з якими отримання прибутку (доходу) є основним принципом такої діяльності. Інвестиція може викликати як позитивний, так і негативний соціальний ефект, але при цьому вона

залишитися інвестицією. Так, Дорошенко вважає, що під інвестиціями слід розуміти тільки ті вкладення, метою яких є отримання прибутку, і саме за цією метою треба відрізнити інвестиції від інших вкладень коштів, як наприклад, державне фінансування соціальних заходів [46, с.114-117].

Економічний і соціальний ефекти від інвестування йдуть поряд, проте можуть і вступати у суперечність, адже досягненню соціального ефекту від вкладення матеріальних цінностей до певної міри протиставляються цінності сучасного капіталізму, який набув глобального характеру і в якому людина розглядається як агрегат для накопичення матеріальних благ та споживання, а держава- механізм для розвитку економіки і накопичення економічного багатства. Така парадигма цінностей має певне підґрунтя, адже фінанси, - як вже було з'ясовано, - є об'єктивною необхідністю і одним із найвагоміших предметів діяльності держави у ринковій економіці. До того ж суспільство, в якому існують товаро-грошові відносини, не може обійматись без фінансів [45, с.22].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» закріплено поняття інвестиційного договору, під яким розуміють правовий документ, що регулює взаємовідносини між суб'єктами інвестиційної діяльності. Саме він є правовою формою взаємовідносин між інвестором та іншими учасниками інвестиційної діяльності і спрямовані на реалізацію будь-яких видів і форм інвестицій з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту (ч.1, ст.9) [7]. Так, щодо наукових поглядів, О.М. Вінник під інвестиційним договором розуміє договір майнового-організаційного характеру, що укладається інвестором (уповноважено ним особою) з іншими учасниками інвестування, які забезпечують виконання практичних дій щодо вкладання інвестицій певного виду у визначений договором об'єкт, із застосуванням певної форми інвестування, що в

сукупності мають забезпечити досягнення запланованого інвестором соціально-економічного ефекту [47, с.180].

Так, у сфері публічного права, для якого характерним є імперативність і владний характер, упродовж останніх років відбувається дерегуляція значної групи суспільних відносин. З огляду на економічні виклики, реформування податкової, бюджетної системи, а також зважаючи на збільшення ситуацій, для вирішення яких вимагається індивідуальний підхід, держава в особі органів і посадових осіб усе частіше йде на перемовини із суб'єктами економічної діяльності, а результати останніх оформлює у вигляді договору зі взаємними правами і обов'язками.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про спеціальні (вільні) економічні зони» закріплено документи про створення СЕЗ, які повинні містити:

- рішення місцевої ради та місцевої державної адміністрації їх клопотанням про створення СЕС (у разі створення СЕЗ за їх ініціативою) або письмову згоду відповідних місцевих рад народних депутатів та місцевих державних адміністрацій, на території яких має бути розташована СЕЗ за ініціативою Президента України або Кабінету Міністрів України);
- проект положення про її статус та систему управління, офіційну назву СЕЗ;
- точний опис кордонів СЕЗ та карту її території;
- техніко-економічне обґрунтування доцільності створення і функціонування СЕЗ згідно з ст.7 цього Закону;
- проект закону про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони [48].

Доцільно згадати про особливі риси договорів у публічній сфері, зокрема обумовлена: своєрідністю природи публічно-правових відносин, що впливає на консерватизм їх формальності закріплення; поєднання імперативного і диспозитивного метода правового регулювання;

специфічним колом учасників (однією із сторін завжди виступає орган державної влади або місцевого самоврядування). Тому до ознак публічного договору у фінансовому праві доцільно визначити наступні: а) згода сторін істотних умов договору; б) добровільність укладання; в) формальна визначеність сторін, однією з яких є орган державної виконавчої влади чи місцевого самоврядування; г) публічний інтерес, що виявляється в концентрованому вираженні загально-соціальних потреб і прагнень; д) особлива процедура укладання та формалізація; державно-правовий примус, що забезпечує виконання договору [49, с.140].

Так, зокрема у працях авторів Савельєва Є.В, Дам'янова А.П. та ін. виділяють три цілі створення ВЕЗ в Україні: досягнення економічного зростання в регіоні і здійснення впливу (безпосередньо та опосередковано) на економічне зростання в країні; вирішення соціальних завдань; екологічне оздоровлення (мають на увазі прийняття ряду рішень по оздоровленню екології в регіонах [50, с.9]. На думку, М. Василенко та О. Зельдіна більш детально розписують таку мету створення СЕЗ, як вирішення проблеми працевлаштування і створення нових робочих місць.

Відповідно до с.404 ГКУ закріплено державні гарантії СЕЗ, де закріплено, що держава гарантує суб'єктам господарювання спеціальної (вільної) економічної зони право на вивезення прибутків та інвестицій за межі даної зони і межі України відповідно до закону [48].

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Вплив глобалізаційних процесів на інвестиційну діяльність

Теорія і практика сталого розвитку суспільства як на глобальному, так і на національному, регіональному чи місцевому рівні, є відображенням об'єктивної потреби переорієнтації економічного, усього суспільного розвитку з урахуванням нагальної вимоги збереження природнього та людського потенціалу для нинішнього та прийдешніх поколінь. Реалізація цієї об'єктивної потреби, її повнота і глибина значною мірою залежить від суб'єктивних факторів. Йдеться не лише про розуміння зазначеної потреби, а й про ставлення до неї, опанування шляхів реалізації, готовність людей активно підтримувати відповідальну стратегію, особисто брати участь у її реалізації [52].

Зміни у світовій економіці все більше набувають глобальних ознак, серед яких можна назвати кардинальні зміни у виробництві, яке все більше зорганізується не на національній, а на величезній світовий ринок, Так, до характерних ознак глобалізації відносять:

- більш високі темпи зростання світової торгівлі порівняно з темпами зростання ВВП у післявоєнний період, а останні десятиріччя цей відрив збільшився, причому це явище характерне для всіх груп країн незалежно від рівня їх розвитку. це означає, що зовнішня торгівля стає не тільки невід'ємним результатом виробництва, а і його необхідною передумовою [54, р.15];

- руйнування національних відтворювальних процесів і вихід процесу виробництва за національні рамки, що характеризується: збільшення обсягів міжнародного руху капіталів між промислово розвиненими країнами; відкритістю економіки всіх країн, у тому числі й країн, що розвиваються, які все більше втягуються у процеси фінансової інтеграції та формально зберігають високий рівень контролю за рухом капіталів [55, р.15]. Це зумовлено структурними зрушеннями у світовій економіці, чинником яких є науково-технічний прогрес, упровадженням наукоємних технологій, зростаючими вимогами до кваліфікації робочої сили, міжнародної спеціалізації і кооперації виробництва [56, с.16].

- зростання попиту на прямі іноземні інвестиції (ПІІ) у світі здійснюється більш високими темпами, ніж зростає пропозиція, що в умовах ліберальної моделі господарювання об'єктивно призводить до зростання конкуренції між країнами за них. У 1990-2001 р.р. валові приватні потоки капіталу і валові прямі іноземні інвестиції спрямовуються у країни з високим рівнем доходу. У країни з низьким рівнем доходу спрямовуються значно менше потоки капіталу, що свідчить про продовження нерівномірності розвитку між державами в умовах розвитку глобальних господарських процесів. Пріоритетними регіонами, куди у великих обсягах ідуть інвестиції, є регіони та міста зі стійкими режимами, де відсутня або перебуває на доступному рівні корупція [57, с.7];

- зростання розриву між обсягами капіталу, що спрямовується у цінні папери, та у реальний капітал, особливо у нові технології. За даними, як підготувала секція інформаційних технологій Департаменту суспільної інформації ООН, якщо обсяг світових інвестицій у реальний капітал у 2000 р. становив 7,5 трлн. дол. США, то вклади капіталу в цінні папери та інші фінансові активи становили 50 трлн. дол.США [58], що вже призвело до стагнації науково-технологічного науково-технічного розвитку у світі;

- формування глобальної влади – поряд із глобальними інформаційними полями, які дають змогу діяти через національні кордони, у світі утворилися й інші глобальні поля, що відкривають аналогічні можливості щодо матеріальних факторів людського існування. «„МИ стали свідками процесу формування глобальної влади, яка, на відміну від традиційних, застосовує принципово нові дистанційні й латентні форми впливу. Людство ще не усвідомило повністю значення нових технологій впливу та їх довгострокових наслідків» [59].

- Суперечливість глобалізаційного впливу на суспільний розвиток. Так, вважається, що процес глобалізаційного впливу на суспільний як одночасно спричиняє втрату національної належної економіки. Крім того, з одного боку, посилення деградація відтворювальної функції капіталу, з одного боку – виникає усвідомлення того, що відтворення глобального навколишнього середовища можливе тільки на основі інтегративної інвестиційної взаємодії у масштабах планети. Мультинаціональні компанії здатні впливати на економічні, політичні процеси більше, ніж президенти й уряди [60]. Висновок про негативний вплив глобальних трансформацій на цивілізаційний розвиток робить Ю. Пахомов, який зазначив, що неочікуваною є криза глобалізації вже на початку етапі її сходження, відбувається деформація фінансово-ринкових механізмів: вироджується конкуренція, стабільному розвитку загрожує глобальна експансія спекулятивного капіталу [61] та ін. Яскравим прикладом є те, що прослідковувався процес зростання частки держави в банківському секторі після переходу ПриватБанку у державну власність. Так, на кінець III кварталу 2019 року частка банків з державним капіталом становила 54% у чистих активах сектору та 63% у депозитах фізичних осіб. Система корпоративного управління державних банків була докорінно змінена в частині встановлення принципів та механізмів відповідно до кращих світових

практик та засад стратегічного реформування державного банківського сектору, схвалених Кабінетом Міністрів України 21 лютого 2018 р.

Отже, враховуючи потужний потенціал України в різних сферах науково-технічних можливостей, інноваційних методик дослідження різних явищ, також робить перші кроки щодо діяльності світогосподарських потоків, доцільно відпрацювати власну національну стратегію розвитку на тривалий період часу, що обумовлює підняття на новий рівень взаємодію державних, місцевих інституцій впливу на ефективність цього процесу.

3.2. Перспектива побудови моделі інвестиційного потенціалу економіки ВЕЗ

Необхідною складовою соціально-економічного розвитку України є впровадження інновацій в галузі національної економіки. Важливого значення набуває інноваційне забезпечення аграрної сфери держави, адже Україна має гарні природні та кліматичні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва [40, с.348].

Дослідження питань щодо розвитку інвестиційного потенціалу стає все більш актуальним, коли економіка держави потерпає чергові спади, прослідковується пониження динаміки внутрішнього валового продукту (на ці явища мають вплив різні процеси). Так, на початку 80-х р. ХХ ст. простежується наступний етап у дослідженнях інвестиційного потенціалу. Науковці приходять до висновку, що визначальним є «не кількість накопичених інвестиційних ресурсів, а якість та спрямованість використання цих засобів, на які чинять вплив численні фактори функціонування і розвитку національної економіки» [61, с.27]. Так під категорією моделі інвестиційного потенціалу слід розуміти внутрішню побудову, послідовність, ієрархію, яка характеризує зміст інвестиційного процесу, в якій суспільна діяльність

господарських суб'єктів, що здійснюється в інвестиційному середовищі, спрямована на перетворення інвестиційних ресурсів за допомогою відповідних інструментів та засобів у споживчу вартість та вартість [39, с.58].

Модель інвестиційного потенціалу має вхідні та вихідні параметри. Вхідні параметри вміщують в себе:

1. Інституціональне забезпечення умов інвестиційного процесу – основна функція інвестиційного середовища, зокрема:

А) забезпечення законодавчо-нормативних, організаційних, фінансових, техніко-технологічних, соціально-економічних, інноваційно-інформаційних, екологічних умов інвестиційної діяльності;

Б) конкретизація повноважень та відповідальності суб'єктів інвестування: держави – організація вільного доступу господарських суб'єктів до інвестиційних ресурсів; здійснення контролю за дотриманням суб'єктами «правил гри»; підприємців – ефективне ведення господарства, дотримання «правил гри»;

В)структуризація інвестиційних ресурсів у часі та просторі, гармонізація діяльності суб'єктів інвестування за допомогою державних та ринкових механізмів.

Вихідні параметри: результат функціонування інвестиційного середовища – утворення споживчої вартості та вартості інвестиційного потенціалу.

Формування інвестиційного потенціалу – це безперервний у часі та просторі процес державного впливу на інвестиційне середовище, тому алгоритм формування інвестиційного потенціалу має замкнутий цикл, що зумовлює необхідність потенційного макроекономічного управління інвестиційним процесом [39, с.58-59].

У ст.92 Конституції закріплено, що виключно законами України встановлюються порядок утворення і функціонування вільних (економічних)

зон, що мають економічний чи міграційний режими, відмінний від загального. Суб'єктами таких відносин виступає держава в особі компетентних органів, що приймають нормативно-правові акти по створення ВЕЗ (закони Верховної Ради України, укази Президента України).

Нагальним для нашої держави є запозичення найкращого світового досвіду і практик зміцнення інвестиційного потенціалу та удосконалення інвестиційного клімату через конструктивну співпрацю з міжнародними партнерами та організаціями. Формування іміджу України як надійного і відповідального партнера є важливою складовою стратегії залучення надходження іноземних інвестицій до України. Для цього потрібна раціональна співпраця України з МВФ, що є важливим сигналом для інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів, а також використання нових можливостей, передбачених новою Зовнішньою інвестиційною програмою ЄС [40, с.18].

Реалізація зазначених пріоритетів потребує:

- Налагодження конструктивного діалогу з партнерами по політиці Східного партнерства (Грузією, Молдовою) з метою координації дій та вироблення спільної позиції щодо участі в ініціативах у рамках новоутворення Європейського фонду сталого розвитку (Міністерство економічного розвитку, торгівлі України, Міністерство закордонних справ України);

- розширення системи комунікації з ЄС щодо інформування про інвестиційні проекти в Україні, які відповідають основним пріоритетам діяльності Європейського фонду сталого розвитку – сприятимуть створенню робочих місць та сприятимуть сталому розвитку, а також створених «інвестиційних вікон» (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України);

- розроблення державою спільно із зацікавленими сторонами програм навчальних тренінгів, семінарів для компаній приватного сектора економіки, передусім малого та середнього підприємництва, щодо підготовки інвестиційних пропозицій, комунікацій з потенційними інвесторами з метою підвищення якості інвестиційних проектів, які подаються на розгляд міжнародних інвесторів (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) [2].

Метою Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Далі-Стратегія), що закріплена Указом Президента України визначає «мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політики-правових умов становлення та розвитку України [61]. Так, дорожня карта Стратегії передбачає в рамках чотирьох векторів руху – розвитку, безпеки, відповідальності, гордості – реалізацію шести десяти двох реформ та програм розвитку держави. Зокрема, за вектором розвитку передбачені: дерегуляція та розвиток підприємництва; розвиток малого та середнього бізнесу; участь в транс-європейських мережах; інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу; розвиток українського експорту; впровадження програми енергоефективності; залучення інвестицій; оптимізація системи державних органів; земельна реформа; податкова реформа; а також наступні реформи: захисту економічної конкуренції; корпоративного права; фінансового сектору; ринку капіталу; сфери трудових відносин; транспортної інфраструктури; телекомунікаційної інфраструктури; державної митної справи; монетарної політики; сільського господарства та рибальства; енергетики; житлово-комунального господарства; статистики; дипломатичної служби; здійснення державних закупівель; державного фінансового контролю та бюджетних відносин; державної служби; управління державною власністю» [40, с.19-20].

Державу вважають активним суб'єктом інвестиційної діяльності, який прямо, через державний сектор економіки, та побічно, через органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, Національний банк, Фонд державного майна та Антимонопольний комітет, Міністерство фінансів тощо, бере участь в інвестиційному процесі. Держава інвестує ті галузі й виробництва, продукція яких має загальнонаціональний характер, а також інші об'єкти, якщо це зумовлено необхідністю прискореного розвитку економіки. Опосередкований державний вплив здійснюється через державне кредитування, державні позики, роздержавлення та приватизацію, податкове регулювання, амортизаційну політику, ліцензування й квотування, антимонопольні заходи, стандартизацію та ін. захист національного ринку держава здійснює через митну та податкову політику [40, с.18-19].

Чимало країн ввели у практику регуляторну підготовку доповідей з питань навколишнього середовища і розвитку, в яких дають огляд нинішнього стану і визначають тенденції на майбутнє. Для того, щоб ці доповіді ефективно використовувалися при здійсненні глобальних та регіональних оцінок, вони мають бути більш повними, широкими за обсягом і включати результати ретельних досліджень нинішніх і майбутніх умов. Тоді вони можуть стати основою для обґрунтованих припущень стосовно відповідних можливих заходів людства з використанням найбільш досконалих моделей [53, с.217].

Якщо порівнювати механізми спеціальних (вільних) економічних зон щодо турецької та української моделі, доречно виділити наступне:

- «простота та швидкість процедури створення і визначення меж СЕЗ рішенням Ради Міністрів Туреччини (в Україні процедура створення СЕЗ є складною і забюрократизованою та передбачає прийняття окремого закону Верховною Радою України щодо кожної функціональної одиниці);

- надання готової до використання інфраструктури (стандартні офісні, складські та виробничі площі з електро-, водо-, газо-, очисними та комунікаційними мережами) або надання можливості інвесторам зведення за їх кошт виробничих потужностей відповідно до індивідуальних потреб (в Україні відсутня підготовка інфраструктури фактично здійснюється інвесторами, хоча мала бути профінансована за рахунок держави);

- дія системи фіксованих стимулів та преференцій для резидентів ВЗ серед яких: а) застосування режиму вільної митної зони до товарів які ввозяться в зону або вивозяться з неї в Туреччину, країни ЄС та треті країни; торгівлі; б) звільнення від сплати податку на прибуток (дохід) або корпоративного податку для резидентів, які здійснюють промислову діяльність; в) звільнення від сплати або зниження ставки (до 50%) податку на дохід працівників, які працюють на резидентів з обсягом експерту 85%; г) здійснення платежів в зоні в конвертованій валюті та ін.» [63].

Основною метою ключових гравців фінансової екосистеми є задоволення потреб кінцевих споживачів, якими є суб'єкти економіки України, які в процесі своєї діяльності потребують використання різних фінансових інструментів задля досягнення власних цілей. Саме кінцеві споживачі фінансових послуг перебувають у центрі уваги всіх учасників фінансової екосистеми, адже створення умов для ефективної роботи економічних суб'єктів є основними завданням усього фінансового сектору. З цією метою є основним завданням усього фінансового сектору. З цією метою ключові гравці екосистеми взаємодіють між собою, створюючи актуальні сервіси та продукти для споживачів. Від злагодженої, взаємовигідної роботи учасників, що ґрунтується на відкритості та повазі до інтересів учасників, залежить успіх всієї екосистеми.

Потреби всіх суб'єктів економічної діяльності мають бути задоволені через надання відповідних фінансових послуг учасниками фінансової екосистеми, яких можна об'єднати в чотири основні групи [62, с.12]:

- «провайдери фінансових послуг – це компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам.
- Інфраструктура та технології – це компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси та рішення для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору, підсилюючи їхню ціннісну пропозицію для споживачів фінансових послуг.
- Регуляція та контроль – це як правило державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників екосистеми та здійснюють контроль за дотриманням цих правил.

Експертиза – це учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішення створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників екосистеми»[62].

ВИСНОВКИ

На підставі вищевикладеного матеріалу у кваліфікаційній роботі щодо особливостей публічного регулювання інвестиційної діяльності та розвиток спеціальних (вільних економічних) зон в Україні, доцільно зазначити наступне.

Найбільш оптимальним баченням є та позиція, що в науковій економічній літературі зустрічають чотири групи трактувань поняття «інвестиції» на мікрорівні: 1) інвестиції, які визначаються через платежі; 2) інвестиції, які визначаються через майно; 3) комбінаторне поняття інвестицій; 4) диспозиційне поняття інвестування. При характеристиці поняття «інвестиції», яке визначається через майно, висхідним пунктом виступає баланс підприємства. Згідно з цим визначенням інвестиції розглядаються як процес перетворення капіталу (переважно грошового) в предмети майна в складі активів підприємства, в тому числі в цінні папери. За таким підходом до визначення інвестицій «випадають» вкладення ресурсів фізичних осіб (домашні господарства), в тому числі і в цінні папери».

На законодавчому рівні закріплено цілі державного регулювання інвестиційної діяльності, зокрема під «державним регулюванням інвестиційної діяльності розуміють здійснення її з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності». При цьому створюються пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному

вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів, в агропромисловому комплексі, в реалізації програм ліквідації наслідків Чорнобильської аварії, у виробництві будівельних матеріалів, в галузі освіти, культури, охорони культурної спадщини, охорони навколишнього середовища і здоров'я. Ці напрямки є найбільш оптимальними для ефективної побудови системи державного управління інвестиційною діяльністю, а також досягнення поставлених цілей, прискорювати темпи економічного зростання та досягти вигідних результатів як для держави, так і для інвестора.

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає комплекс заходів з визначення інвестиційної мети, пільгових умов інвестування за окремими його напрямками, управління державними інвестиціями, регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням з боку інвесторів та учасників інвестиційної діяльності. Так, кожна держава на певному етапі свого розвитку шукає різні засоби, механізми, за допомогою яких може досягти більш соціально-економічного розвитку та зайняти пріоритетне місце в міжнародній торгівлі. Саме таким одним із таких засобів виступає інструментом – вільні економічні зони.

Створення пільгових умов інвестування забезпечення у найбільш важливих суспільних напрямках, які визначаються в законодавчих актах. Сьогодні – це соціальна сфера, технічне та технологічне переозброєння виробництва, створення нових робочих місць для соціально незахищених громадян, впровадження відкриттів і винаходів, агропромисловий комплекс, програми ліквідації Чорнобильської аварії, виробництво будівельних матеріалів, освіта, культура, охорона навколишнього середовища і здоров'я.

Стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань

України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає: подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах; трансформацію економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»; побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; повну зайнятість населення; високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я; підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь; децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій.

Економічна глобалізація – це сукупність складних процесів, що зумовлюють розширення обсягу та форм міжнародних господарських зв'язків, що забезпечує вищий рівень взаємодії, взаємозв'язків та взаємозалежності у міжнародному вимірі.

Регулювання інвестиційної діяльності здійснюється у межах інвестиційної політики держави. Інвестиційна політика – це комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Механізм регулювання інвестиційної діяльності включає моделі, форми, методи, інструменти, а також інституціонально-правові структури організації інвестиційної діяльності.

Сучасна економічна наука використовує широкий спектр підходів для дослідження управлінських процесів, що забезпечують функціонування інвестиційної складової економічної системи. Система володіє визначеними властивостями, зокрема цілісністю, впорядкованістю, мінливістю,

стабільністю, рухливістю тощо. Дослідження щодо різних типів систем, закономірностей їх існування, функціонування та розвитку», можна виділити шість основних структурних елементів «інвестиційної політики»: сутність – система державних заходів непрямого (ринкового) та прямого (адміністративного) впливу на поведінку суб'єктів господарювання; параметри – система національних рахунків; суб'єкти – держава та її інститути, недержавні суб'єкти; цілі – стабільність, економічне зростання; механізм – фінансова політика; напрями – кон'юктурна, структурна, регіональна, соціальна тощо.

Під час виконання публічно-значущих завдань важливо прагнути до досягнення балансу інтересів особи, суспільства і держави. Так, основоположною метою регулювання інвестиційної діяльності державою є збалансованість інтересів суспільства, держави та приватних інтересів. Способи для її досягнення можуть бути економічними, політичними, правовими.

Тлумачення поняття «соціального ефекту в інвестиційній діяльності» викликає не однозначне бачення у науковців. Цікавою є точка зору науковця Т.В. Дорошенка, «під інвестиціями слід розуміти тільки ті вкладення, метою яких є отримання прибутку, і саме за цією метою треба відрізнити інвестиції від інших вкладень коштів, як наприклад, державне фінансування соціальних заходів».

Економічний і соціальний ефекти від інвестування йдуть поряд, проте можуть і вступати у суперечність, адже досягненню соціального ефекту від вкладення матеріальних цінностей до певної міри протиставляються цінності сучасного капіталізму, який набув глобального характеру і в якому людина розглядається як агрегат для накопичення матеріальних благ та споживання, а держава- механізм для розвитку економіки і накопичення економічного багатства. Така парадигма цінностей має певне підґрунтя, адже фінанси, - як

вже було з'ясовано, - є об'єктивною необхідністю і одним із найвагоміших предметів діяльності держави у ринковій економіці. До того ж суспільство, в якому існують товаро-грошові відносини, не може обійматись без фінансів.

Під категорією моделі інвестиційного потенціалу слід розуміти внутрішню побудову, послідовність, ієрархію, яка характеризує зміст інвестиційного процесу, в якій суспільна діяльність господарських суб'єктів, що здійснюється в інвестиційному середовищі, спрямована на перетворення інвестиційних ресурсів за допомогою відповідних інструментів та засобів у споживчу вартість та вартість. Модель інвестиційного потенціалу має вхідні та вихідні параметри.

Цікавими прикладами розвитку СЕЗ є розвиток індустріальних парків, які спрямовані на виробничий сектор економіки шляхом стимулів для таких парків. Так, найбільш оптимальною є державна політика по підтримці розвитку індустріальних парків у Польщі, Туреччині, Південній Кореї. Зокрема, у Катовіце протягом кількох років вдалось залучити більше десяти млрд. доларів прямих інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ. URL: <https://mfa.gov.ua>.
2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». – К. : НІСД, 2018. – 688 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-02/Analit_Dopovid_Poslannia_2018.pdf.
3. Палка І. М. Роль державного регулювання інвестиційної активності в системі управління економікою / І. М. Палка // Інноваційна економіка. – 2012. -№ 3 (29).
4. Качур Р.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України.-автореф.дис.к.е.н.08.00.03- Л., 2015. – 22 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підруч. для студентів спец. «Облік і аудит» вищ. навч. зал.]. Житомир : ПП «Рута», 2006. 832 с.
6. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії / Т. В. Дорошенко // Фінанси України. 2000. № 11. С. 114-118.
7. Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 р.: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. ст.646.
8. Экономика. С. Фишер, Р.Дорнбуш, Р. Шмалензи Пер. С 2-го англ.изд. М.: Дело ЛТД, 1995. 864 с.
9. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х томах. Т.1 Львів: Світ, 2005.-616 с.
10. Омелянович Л., Веретинникова О., О.Руденко. Інвестування підручник. Київ, знання, 2012 – 278 с.

11. Луців Б.Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с.
12. Харук В. А. Теоретична сутність інвестиції та її значення як економічної категорії // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 3(2). С. 115-117. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%282%29__26
13. Момот Т. В., Безугла В. О., Тараруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г. Фінансовий менеджмент. - Навч. посібник За ред. Момот Т. В. - Центр учбової літератури, 2011. - 712с.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Бондар М.І. Стан та вдосконалення аналізу ефективності інвестицій // Економіка та держава. 2008. №2. с.8-11.
16. Збаразька Л.О. Фінансові аспекти ринкової адаптації промислових підприємств // Фінанси України. 2001. №1. С.47-53.
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15?find=1&text=%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F#w1_1.
18. Закон України «Про Державний бюджет на 2020 р.» від 14.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.
19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 15.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.
20. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
21. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

22. Закон України «Про режим іноземного інвестування» Відомості // Верховної Ради України. 1996. № 19. Ст. 80. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>

23. Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 12. Ст.97.

24. Постанова КМУ «Деякі питання організації діяльності ради вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-2010-%D0%BF#Text>.

25. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, Ст.112.

26. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. Київ, НІОС, 2000. 416 с

27. Інформаційний посібник для тренера. Навчання фахівців у сфері залучення прямих іноземних інвестицій. 2018. URL: <http://economika.kr-admin.gov.ua/files/teachINZ.pdf>.

28. Вінніченко І.І. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства // Інвестиції: практика та досвід. 2007. №4. 9-13.

29. Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк Е 644 (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. — К. : НАДУ, 2011.

30. Миргородський Д. теоретичні підходи до дефініції поняття «державне регулювання економіки» // Вісник НТУ «ХП». 2012. №49.- (1022).
31. Михасюк І.Р., Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: Підручник / І. Р. Михасюк, Л. А. Швайка. – Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В.М. Піча», 2006. 220 с.
32. Склярів Р. В. Поняття державного регулювання і державного управління економікою в умовах ринку// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – № 2 (18). 2012. С. 56-60.
33. Майорова Т. В. Проектне фінансування : підручник / Т. В. Майорова, О. О. Ляхова та ін.; за заг. та наук. ред. проф., д.е.н. Т. В. Майорової. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2017. 434.
34. Бобровська О.Ю, Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій: навч.посіб. 2-е вид, доп.. Дніпро, ГРАНІ, 2018. 238.с.
35. Про державні місцеві адміністрації: Закон України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14?find=1&text=%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0+%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0#w1_1
36. Марушевський Г, Руденко Л., Тимко Т. Стратегія сталого розвитку України до 20230 року: розробка і шляхи // Світогляд, 2017, № 1 (63).
37. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

38. Бобровська О.Ю. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій: навч. посіб. – 2-е вид, доповн. – Дніпро: Гарант, 2018. – 238 с.
39. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : навч. посіб. - К.: НАДУ, 2008. - 300 с.
40. Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства: монографія/за ред. Л.М. Савчук, А.В. Череп. – Дніпро: Журфонд. 2019. – 420 с.
41. Єгорова О.М., Близнюк О.П. Теоретико-методичні засади антикризового управління інвестиційною діяльністю торговельною підприємства // Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири: колективна монографія / за заг. ред. А.С. Крутової; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Харків, 2018.
42. Грінько А.П. Теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку відтворення основного капіталу в умовах нової управлінської парадигми: монографія / А.П. Грінько. – Х. : ХДУХТ, 2015.- 328 с.
43. Лукінов І.І Економічні трансформації наприкінці 20-го ст. [Електронний ресурс]: <http://zakoni.com.ua/node/660>.
44. Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський Вибір «Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U01_02.html.
45. Бліхар М.М. Публічно-правова діяльність держави у фінансово-інвестиційній сфері. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер.: «Юридичні науки». 2015. № 825. С. 18–26.
46. Дорошенко Т.В. Сутність інвестицій як економічної категорії. Фінанси України. 2000. №11. С.114-117.

47. Вінник О.М. Інвестиційне право: навчальний посіб. – 2-е вид., перероб. та доопр.-К.: Правова єдність, 2009. – 616 с.
48. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон // Відомості Верховної ради України. 1992. №50. 676.
49. Кармаліта М.В, Юридична природа договорів попереднє узгодження цінноутворення
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/518167.pdf>
50. Буткевич О.В. Правове регулювання господарської діяльності в спеціальних (вільних) економічних зонах України : Моногр.Х. Право, 2008. 184с.
- 51.
52. Українська правда (2020, 26 червня) Херсонський порт офіційно передали в концесію URL:
<https://www.epravda.com.ua/news/2020/06/26/662312>.
53. Сталий розвиток суспільства. Нвч.посіб. Київ.2009. - URL:
http://msdp.undp.org.ua/data/publications/inside_part_of_the_manual.pdf
54. World Economic Outlook Database. A Survey by the Staff of the International Monetary Fund. April 2004. URL:
<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Advancing-Structural-Reforms>
55. Prasad Eswar, Rogoff Kenneth, Wei Shang-Jin, M. Ayhan Kose. Effects of Financial Globalization on Developing Countries: Some Empirical Evidence. International Monetary Fund. 17.03.2003. URL:
<https://www.imf.org/external/np/res/docs/2003/031703.pdf/>
56. Холопов А.В. Глобализация и макроэкономическое равновесие // МЭ и МО. - 2005. - № 2. - С. 15-23.

57. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
58. Доклад Объединенная инспекционная группа. Охрана и безопасность в системе Организации Объединенных Наций. URL: https://www.unjiu.org/sites/www.unjiu.org/files/jiu_rep_2016_9_russian.pdf.
59. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование: Учеб. для студентов вузов. - М.: Алгоритм, 2002. - 352 с.
60. Пахомов Ю. Взгляд на трансформации в Украине с позиций глобализации // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. / Голов. ред. О.П.Степанов. - К.: КНЕУ, 2002. - Вип. 8. - С. 8-19.
61. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
62. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf.
63. Напрями удосконалення спеціальних економічних зон України: приклад «Туреччини» Аналітична доповідь. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/napryami-udoskonalennya-specialnikh-ekonomichnikh-zon-ukraini-priklad>